

Q.P. Code :31150

[Time: 2:30 Hours]

[Marks:75]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
  2. Figures to the right indicate full marks.
  3. Draw neat diagram wherever necessary.

- Q.1** Answer **any two** of the following. 15
- A. Derive the LM curve.
  - B. Explain the impact of expansionary fiscal policy on national income and interest rate under IS-LM Model.
  - C. Discuss the determination of equilibrium national income, price level under aggregate demand and aggregate supply model.
- Q.2** Answer **any two** of the following. 15
- A. Discuss the classical theory of international trade.
  - B. Explain different concepts of terms of trade.
  - C. What is tariff? Explain its effects.
- Q.3** Answer **any two** of the following. 15
- A. Explain the merits and demerits of flexible exchange rate.
  - B. Discuss the purchasing power parity theory of exchange rate.
  - C. Explain the concept and structure of the balance of payments.
- Q.4** Answer **any two** of the following. 15
- A. Define public goods and explain its features.
  - B. Explain Eric Lindahl's benefit principle of taxation.
  - C. Discuss the incidence of varying elasticity of supply.
- Q.5** Write short notes on **any three**: 15
- A. IS curve
  - B. Phillips curve
  - C. Offer curve and equilibrium terms of trade
  - D. Currency crisis
  - E. Role of state under market failure

*****

Q.P. Code :31150

[वेळ: 2:30 तास]

[गुण:७५]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्रश्न.१

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१५

अ) LM वक्र काढा.

ब) IS-LM प्रतिमानात विस्तारीत राजकोषीय धोरणाचा राष्ट्रीय उत्पन्न व व्याजदरावरील परिणाम विशद करा.

क) समग्र मागणी आणि समग्र पुरवठा वक्र प्रतिमानाच्या आधारे संतुलीत राष्ट्रीय उत्पन्न आणि किंमत पातळी निश्चितीची चर्चा करा.

प्रश्न.२

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१५

अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराच्या सनातनपंथीय सिद्धान्ताची चर्चा करा.

ब) व्यापारशर्तीच्या विविध संकल्पना विशद करा.

क) जकाती म्हणजे काय? जकातीचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न.३

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१५

अ) बदलत्या विनिमयदराचे गुण-दोष विशद करा.

ब) विनिमय दराच्या खरेदी-शक्ती क्षमता सिद्धान्ताची चर्चा करा

क) व्यवहारशेष संकलना विशद करून त्याच्या रचनेचे स्पष्टीकरण करा.

प्रश्न.४

खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१५

अ) सार्वजनिक वस्तु संकल्पना स्पष्ट करून त्यांची वैशिष्ट्ये विशद करा.

ब) करारोपणाचे एरिक लिंडाल यांचे लाभ तत्व स्पष्ट करा.

क) पुरवठ्याच्या विभिन्न लवचिकतेच्या स्थितीमध्ये करभाराची चर्चा करा.

Q.P. Code :31150

प्रश्न. ५ खालीलपैकी कोणत्याही तीन वर टीपा लिहा.

- अ) IS वक्र
- ब) फिलीप्स वक्र
- क) प्रस्ताव वक्र आणि समतोल व्यापारशर्ती
- ड) चलन आपत्ती / अरिष्ट
- इ) बाजार अपयशातील शासनाची भूमिका

*****

१५

[Time: 2 ½ Hours]

[Marks:80]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:** 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.

1. Attempt **any two** questions of the following. **20**
- a) Explain the concept of co-operation & its main features.
  - b) What are the challenges of globalization before the co-operative movement?
  - c) Explain the role of co-operation in economic development.
2. Attempt **any two** questions of the following. **20**
- a) Explain the need of co-operative finance in India.
  - b) Critically evaluate the role of National co-operative Development corporation.
  - c) Describe the functions of farmers service societies.
3. Attempt **any two** questions of the following. **20**
- a) Explain the role of Agro-based industries in economic development.
  - b) Discuss the present position of sugar co-operatives in India.
  - c) Comments on co-operative farming in India.
4. Attempt **any two** questions of the following. **20**
- a) Discuss the problems of Consumer's co-operative societies.
  - b) Explain the functions of Agricultural marketing societies.
  - c) Describe the importance of leadership in co-operative movement.

*****

[वेळ: २ ½ तास]

[गुण: ८०]

- सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न.१ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

२०

- अ) सहकार ही संज्ञा स्पष्ट करा. त्याची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) जागतिकीकरणाची सहकारी चळवळी पुढील आव्हाने कोणती ?
क) आर्थिक विकासातील सहकाराची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न.२ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

२०

- अ) भारतातील सहकारी वित्त व्यवस्थेची गरज स्पष्ट करा.
ब) राष्ट्रीय सहकारी विकास महामंडळाच्या भूमिकेचे टिकात्मक मूल्यमापन करा.
क) शेतकरी सेवा सोसायट्यांच्या कार्याचे वर्णन करा.

प्रश्न.३ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

२०

- अ) कृषी आधारित उद्योगाची आर्थिक विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
ब) भारतातील सहकारी साखर व्यवसायाच्या सद्यःस्थितीवर चर्चा करा.
क) भारतातील सहकारी शेतीवर भाष्य करा.

प्रश्न.४ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

२०

- अ) ग्राहक सहकारी संस्थांच्या समस्या स्पष्ट करा.
ब) कृषी सहकारी विपणन संस्थांची कार्ये स्पष्ट करा.
क) सहकारी चळवळीतील सहकारी नेतृत्वाचे महत्व विशद करा.

*****

Time 3 Hours

Marks 100

Please check whether you have got the right question paper.

- N. B
- i) All questions are compulsory.
  - ii) Figures to the right indicate Full Marks.
  - iii) Draw diagrams wherever necessary.

Q. 1) Attempt any two of the following.

20

- A) Describe the Distinguishing between Domestic & International Trade.
- B) Explain the Various Concepts of Cost Difference.
- C) Critically Examine the David Ricardo's Comparative Cost Advantage Theory.

Q. 2) Attempt any two of the following.

20

- A) Discuss the Heckscher - Ohlin Theory of International Trade.
- B) Critically Evaluation Haberler's Theory of Opportunity Cost.
- C) Explain the Law of Reciprocal Demand with the help of Offer Curves.

Q. 3) Attempt any two of the following.

20

- A) Explain the Monopolistic Competition & International Trade in detail.
- B) Describe the Role of Foreign Direct Investment (FDI).
- C) Write an Explanatory Note on Business Process Outsourcing (BPO).

Q. 4) Attempt any two of the following.

20

- A) Discuss the Objectives & Achievements of General Agreement on Trade & Tariff (GATT).
- B) Explain the Objectives & Functions of SAARC.
- C) Describe the arguments for & against of Protectionism.

Q. 5) Write a short notes on any two of the following.

20

- A) Importance of the Study of International Economics.
- B) Leontief Paradox.
- C) Benefits of Global Supply Chain.
- D) Instruments of Trade Policy.

*****

वेळ : 3 तास

गुण 100

मराठी रूपांतर

- सुचना: 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र. 1 खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

20

- अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि अंतर्गत व्यापार या दोहोंमधील फरक विशद करा.
 ब) उत्पादन खर्च फरकाच्या विविध संकल्पना स्पष्ट करा.
 क) डेव्हिड रिकार्डोच्या तुलनात्मक खर्च लाभ सिद्धान्ताचे टीकात्मक मुल्यमापन करा.

प्र. 2 खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

20

- अ) हेक्शर - ओहलिन यांच्या आंतरराष्ट्रीय व्यापार सिद्धान्ताची चर्चा करा.
 ब) हॅबर्लरच्या वैकल्पिक खर्च सिद्धान्ताचे टीकात्मक परीक्षण करा.
 क) अन्योन्य मागणीचा नियम प्रसताववक्राच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.

प्र. 3 खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

20

- अ) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धा आणि आंतरराष्ट्रीय व्यापार यावर सविस्तर माहिती लिहा.
 ब) प्रत्यक्ष परकीय गुंतवणुकीची भूमिका विशद करा.
 क) व्यावसायिक प्रक्रिया बाह्यस्त्रोत (BPO) यावर स्पष्टीकरणात्मक टीप लिहा.

प्र. 4 खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

20

- अ) व्यापार आणि जकाती संदर्भातील सर्वसाधारण कराराची (GATT) उद्दिष्ट्ये आणि कामगिरीची चर्चा करा.
 ब) सार्कची (SAARC) उद्दिष्ट्ये व कार्ये स्पष्ट करा.
 क) संरक्षित व्यापार धोरणाच्या समर्थनार्थ व विरोधी बाजूने मांडले जाणारे युक्तिवाद विशद करा.

प्र. 5 खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

20

- अ) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राच्या अभ्यासाचे महत्त्व.
 ब) लिऑन्टिफचा विरोधाभास.
 क) जागतिक पुरवठा साखळीचे फायदे (Benefits of Global Supply Chain) .
 ड) व्यापार धोरणाची साधने.

*****

[3 Hours]

[Total Marks : 100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. All questions are compulsory
  2. Figures to the right indicate full marks.
  3. Draw neat diagrams wherever necessary

Q.1 Attempt any two of the following (20)

- a) Distinguish between nominal and real exchange rate with, help of an example
- b) Explain the determinants of import and export functions.
- c) Discuss the effect of changes in domestic demand on trade balance.

Q.2 Attempt any two of the following (20)

- a) Derive IS curve in an open economy.
- b) Explain how nominal interest rate and exchange rate determine output in an open economy.
- c) Explain the effectiveness of monetary policy with help of Mundell-Fleming model under flexible exchange rate and perfect capital mobility.

Q.3 Attempt any two of the following (20)

- a) Discuss the arguments infavour of managed exchange rate system.
- b) How equilibrium in the balance of payment is maintained under flexible exchange rate?
- c) What is exchange rate crisis? What are causes of exchange rate crisis?

Q.4 Attempt any two of the following (20)

- a) Explain meaning and functioning of gold standard.
- b) Why did Bretton Woods system collapse?
- c) Discuss the global financial crisis and its impact on euro area.

Q.5 Write notes (Any two) (20)

- a) Impact of trade balance on GDP calculation.
- b) Uncovered interest parity
- c) Measures to control the exchange rate crisis
- d) New Development Bank (NDB)

(मराठी भाषांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण: १००)

- सूचना : १) सर्व प्रश्नांची उत्तरे लिहिणे आवश्यक आहे.
२) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा
३) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (२०)
अ) उदाहरणाच्या साहाय्याने सामान्य व वास्तव विनिमय दरातील फरक स्पष्ट करा.
ब) आयात फल व निर्यात फल यांचे निर्धारक फरक स्पष्ट करा.
क) देशांतर्गत मागणीतील बदलाचे व्यापारतोलावरील परिणामांची चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (२०)
अ) खुल्या अर्थव्यवस्थेतील IS वक्र काढा.
ब) खुल्या अर्थव्यवस्थेत सामान्य व्याज दर व विनिमय दर उत्पादन कसे निर्धारित करतात ते स्पष्ट करा.
क) मुंडेल फ्लेमिंग प्रतिमानाच्या साहाय्याने बदलता विनिमय दर आणि भांडवल पूर्ण गतीशील असताना मौद्रिक धोरणाची परिणामकारकता स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (२०)
अ) नियंत्रीत विनिमय दर पद्धतीच्या समर्थनार्थ मुद्द्यांची चर्चा करा.
ब) बदलत्या विनिमय दर व्यवस्थेत व्यवहार शेषातील समतोल कसा राखला जातो?
क) विनिमय दर आरिष्ट म्हणजे काय? विनिमय दर आराष्टाची कारणे कोणती?
४. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (२०)
अ) सुवर्ण परिमाण पद्धतीचा अर्थ व कार्ये स्पष्ट करा.
ब) ब्रेटन बुडस् पद्धती का अपयशी झाली?
क) जागतीक वित्तीय आरिष्टाची चर्चा करा व युरो श्रेत्रावरील त्याचा परिणाम लिहा.
५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) (२०)
अ) स्थूल देशांतर्गत उत्पादनाच्या मोजमापावरील व्यापार तोलचा परिणाम
ब) आनाच्छादित (असुरक्षित) व्याजदर समता
क) विनिमय दर समस्येच्या नियंत्रणाचे उपाय
ड) नवीन विकास बँक

(Time: 3 Hours)

(Marks: 100)

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B. 1 Attempt **all** questions.
2 All questions carry **equal** marks.

Q. 1 Analyse the salient features of Indian Constitution.

OR

Describe the Social and Economic development under Nehru Era.

Q. 2 Give an account of the achievements of Lal Bahadur Shastri after Nehru Era.

OR

Discuss the rise and fall of the Janata Government.

Q. 3 Assess the relations between India and Neighboring countries with special Reference to Pakistan and Shrilanka from 1984 to 2000.

OR

Write the consequence of Globalization, Liberalization and Privatization policy on India.

Q. 4 Write an essay on the growth of communalism in independent India.

OR

Evaluate the development of science and technology in India after 1947 CE.

Q. 5 Attempt **any two** short notes.

- A) Integration of Indian state.
- B) Nationalization of Banks in India.
- C) Rajiv Gandhi.
- D) Empowerment of women in India.

*****

(वेळ तीन तास)

[गुण :१००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना : १ सर्व प्रश्न सोडवा .

२ सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न १ भारतीय राज्यघटनेच्या ठळक वैशिष्ट्यांचे विश्लेषण करा.

किंवा

नेहरू कालखंडातील सामाजिक व आर्थिक विकासाचे वर्णन करा.

प्रश्न २ नेहरुयुगानंतरच्या काळातील लालबहादूर शास्त्री यांच्या कार्याचा आढावा घ्या.

किंवा

जनता सरकारच्या उदय व ऱ्हास यावर चर्चा करा.

प्रश्न ३ इ.स. १९८४ ते इ.स. २००० या काळातील पाकिस्तान व श्रीलंका यांच्या खास संदर्भात भारताचे शेजारील राष्ट्रांशी असलेल्या संबंधाचे मूल्यमापन करा.

किंवा

जागतिकीकरण, उदारीकरण व खाजगीकरण या धोरणाचा भारतावर झालेला परिणाम लिहा.

प्रश्न ४ स्वतंत्र भारतातील जमातवादाची वाढ यावर निबंध लिहा.

किंवा

इ. स. १९४७ नंतर भारतातील विज्ञान व तंत्रज्ञान यांच्या विकासाचे मुल्यांकन करा.

प्रश्न ५ कोणत्याही दोन टिपा सोडवा.

अ] भारतीय संस्थानाचे विलीनीकरण.

ब] भारतातील बँकांचे राष्ट्रीयीकरण.

क] राजीव गांधी.

ड] भारतातील स्त्रियांचे सबलीकरण.

*****

[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B: 1. **All** questions are compulsory.
2. **All** questions carry **equal marks**.

Q.1 a) Review the Political Conditions of India on the eve of Babur's invasion.

OR

b) Evaluate the Decean Policy of Aurangzeb.

Q.2 a) Write in detail the revenue policy of the Mughala's.

OR

b) Examine the Central and Provincial administrative system of Mughala's.

Q.3 a) Trace the factors that led to responsible for the foundation of Swaraj by Chhatrapati Shivaji Maharaj.

OR

b) Assess the administrative system of Chhatrapati Shivaji Maharaj.

Q.4 a) Explain the Socio – Economic life during the Mughal Period.

OR

b) Describe the progress of Arts and Architecture during the Mughal rule.

Q.5 Write short notes on **any two** of the following.

- Emperor Akbar
- Mansabdari system
- Achievements of Chhatrapati Sambhaji
- Din – I – Ilahi

*****

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

- सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१ अ) बाबराच्या आक्रमणावेळी भारतामधील राजकीय परिस्थितीचा आढावा घ्या.

किंवा

ब) औरंगजेबाच्या दक्षिण धोरणाचे मूल्यांकन करा.

प्र.२ अ) मुघलांच्या महसूल धोरणावर सविस्तर लिहा.

किंवा

ब) मुघलांच्या केंद्रीय आणि प्रांतीय प्रशासन व्यवस्थेचे परिक्षण करा.

प्र.३ अ) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या स्वराज्य स्थापनेस कारणीभूत ठरलेल्या घटकांचा मागोवा घ्या.

किंवा

ब) छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या प्रशासन व्यवस्थेचे मूल्यांकन करा.

प्र.४ अ) मुघलकालीन सामाजिक - आर्थिक जीवन स्पष्ट करा.

किंवा

ब) मुघल काळातील कला आणि स्थापत्यकलेच्या क्षेत्रात झालेल्या प्रगतीचे वर्णन करा.

प्र.५ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

अ) सम्राट अकबर

ब) मनसबदारी पद्धत

क) छत्रपती संभाजीची कामगिरी

ड) दिने - ए - इलाही

*****

[Time: 2 ½ Hours]

[Marks:80]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:** 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.

1. a) Explain the duties and responsibilities of curator in Museum. 20
OR
b) Give an account of various types of Museum.
2. a) Discuss the process to conserve organic and inorganic objects in Museum. 20
OR
b) Examine the changing role of the museums with reference to the In-house and the Out-reach activities.
3. a) Evaluate the value of records as source of history. 20
OR
b) State the classification of records in Archives.
4. a) Describe the techniques used for preservation of records in Archives. 20
OR
b) Bring out the utility of digital sources.

*****

[वेळ: २ $\frac{1}{2}$ तास]

[गुण: ८०]

- सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. अ) वस्तुसंग्रहालयातील अभिरक्षकाची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा. २०

किंवा

ब) वस्तुसंग्रहालयांचे विविध प्रकार विशद करा.

२. अ) वस्तुसंग्रहालयातील सेंद्रिय आणि असेंद्रिय वस्तूंच्या संवर्धन प्रक्रियेची चर्चा करा. २०

किंवा

ब) अंतर्गत व बाह्य उपक्रमांच्या संदर्भात वस्तुसंग्रहालयाच्या बदलत्या भूमिकेचे परीक्षण करा.

३. अ) इतिहासाचे साधन म्हणून अभिलेखांच्या महत्त्वाचे परीक्षण करा. २०

किंवा

ब) अभिलेखागारातील अभिलेखांच्या वर्गीकरणाची माहिती सांगा.

४. अ) अभिलेखागारातील अभिलेखांचे जतन करणाऱ्या तंत्राचे वर्णन करा. २०

किंवा

ब) डिजीटल साधनांच्या उपयोगितेचा आढावा घ्या.

*****

वेळ : ३.०० तास

गुण-१००

- सूचना- १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१) अ) 'पोवाडा' व 'लावणी' या शाहिरी कवितेच्या दोन्ही अंगांची चर्चा करा. २०

किंवा

आ) 'अंनतफंदी' व 'रामजोशी' या शाहिरींच्या साहित्याचा परिचय करून द्या.

प्र.२) अ) 'नाथ' व 'दत्त' पंथियांनी निर्माण केलेल्या साहित्याचा थोडक्यात आढावा घ्या. २०

किंवा

आ) 'समर्थ' व 'लिगांयत' पंथियांनी मराठी वाङ्मयात केलेली कामगिरी सविस्तर लिहा.

प्र.३) अ) धर्मप्रसार ही प्रमुख प्रेरणा ख्रिस्तधर्मियांच्या साहित्यातून कशी दिसून येते ते सोदाहरण स्पष्ट करा. २०

किंवा

आ) इस्लाम धर्मियांनी लिहिलेल्या मध्ययुगीन मराठी साहित्याचा थोडक्यात परिचय करून द्या.

प्र.४) अ) बखर म्हणजे काय ते सांगून शिवकालीन बखरींचा थोडक्यात परिचय करून द्या. २०

किंवा

आ) पेशवेकालीन बखरींचा सविस्तर आढावा घ्या.

प्र. ५) पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा. २०

- १) होनाजीबाला
- २) दासबोध
- ३) सभासदाची बखर
- ४) ख्रिस्तपुराण

*****

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

- सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
२. उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

- प्र १ अ) अँरिस्टॉटलच्या साहित्यविषयक अनुकृती सिद्धांताचा परामर्श घ्या. (२०)
किंवा
आ) कोलरीज, कोर्टहॉप, अर्नोल्ड यांनी मांडलेल्या काव्यव्याख्यांचा परामर्श घ्या.
- प्र २ अ) 'प्रतिक' व 'प्रतिमा' या संकल्पनांच्या आधारे साहित्यभाषेची वैशिष्ट्ये सोदाहरण स्पष्ट करा. (२०)
किंवा
आ) साहित्यभाषेसंबंधीच्या अपरिचीतीकरण आणि नियमोल्लंघन या संकल्पनांचे सविस्तर विवेचन करा.
- प्र ३ अ) साहित्यनिर्मिती प्रक्रियेसंबंधी कोलरीजने सांगितलेला कल्पनाशक्तीचा सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा. (२०)
किंवा
आ) मार्क्सवादी साहित्यप्रयोजन विषयक विचार स्पष्ट करून सामाजिक बांधिलकी ह्या प्रयोजनाचा परामर्श घ्या.
- प्र ४ अ) ग्रीक तत्वज्ञ अँरिस्टॉटल याने शोकातिकेसंदर्भात मांडलेली 'कॅथार्सिस' ही संकल्पना स्पष्ट करून कॅथार्सिसच्या (२०)
विशुद्धीकरणवादी अर्थाचे विवेचन करा.
किंवा
आ) रिचर्डसच्या प्रेरणासंतुलनाच्या सिद्धांताच्या आधारे साहित्याचा आस्वाद व परिणामाची चर्चा करा.
- प्र ५ अ) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा. (२०)
१ प्लेटोचा अनुकृतीचा सिद्धांत
२ रूपक ही संकल्पना स्पष्ट करा.
३ 'आत्माविष्कार' : एक कलावादी प्रयोजन
४ कॅथार्सिससंबंधीचा विवेचनवादी अर्थ

*****

[वेळ: २.३० तास]

[गुण: ८०]

- सूचना: १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२. उजव्या बाजूकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ) १९२० ते १९४८ या कालावधीतील सामाजिक चळवळी व विचारधारा यांचा साहित्याशी असणारा संबंध स्पष्ट करा. २०

किंवा

आ) 'दलित साहित्य: हे तर माणसाचे साहित्य' यातून व्यक्त होणारी दलित साहित्याची समतेविषयक भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.२ अ) ग्रामीण साहित्याची वैशिष्ट्ये सोदाहरण स्पष्ट करा. २०

किंवा

आ) 'ऐसे कुणबी भूपाळ' या कादंबरीचे ग्रामीण कादंबरी म्हणून परीक्षण करा.

प्र.३ अ) 'शोषण , दुः ख, दास्य व भूक ही दलित साहित्याची प्रमुख आशयसूत्रे आहेत' विधान साधार स्पष्ट करा. २०

किंवा

आ) 'जाता नाही जात' या नाटकातून व्यक्त होणाऱ्या सामाजिक वास्तवाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.४ टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) २०

अ) ग्रामीण साहित्यातील गावगाड्याचे चित्रण

आ) 'ऐसे कुणबी भूपाळ' या कादंबरीतील काशिनाथची व्यक्तिरेखा

इ) दलित साहित्यातील आंबेडकरांच्या प्रतिमेचे स्वरूप

ई) 'जाता नाही जात' या नाटकातील गुंडूराव ही व्यक्तिरेखा

*****